

איש חי  
רב פעלים  
רודף צדקה וחסד  
ר'  
**משה שניצר**  
ז"ל  
ב"ר מנחם מנדל ז"ל  
תנצב"ה

# מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

**בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק**

כולל דחסידי סוכטשוב  
 כולל "סנה משה"  
 ע"ש הר"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל

בית מדרש  
 למגידי שיעור "דף היומי"

חיים סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה  
החשובה רודפת  
צדקה וחסד  
מרת  
**רודה שניצר**  
ע"ה  
ב"ר מאיר ז"ל  
תנצב"ה

י"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 679

מסכת נדה ו' - י"ב

בס"ד, ו' סיון תשע"ב

## השבוע בגליון

- בית הכנסת "דשף ויתבי", ייחודיותו ומעמדו הקדוש
- ועל גרי הצדק ועלינו
- גלגולה של נשמת הגר
- היהודי ערב לגר, הגר אינו ערב ליהודי

השוטט אוכל, אחרים אינם אוכלים

- עד מתי היה מצוי אפר פרה בידי עם ישראל?
- הקפדת טהרה בימים שבין ראש השנה ליום כיפור
- הזאת אפר פרה על ידי אליהו הנביא
- מורה הוראה, רשאי לפסוק הלכות לעצמו?

### דבר העורך



#### 9 שבועות צלצל סרק

אנשים רבים פעלו רבות בימי חייהם. יש אשר הפכו לקבלנים מצליחים. אחרים השתלטו על תחומי מסחר רווחיים. יש אשר ייצרו מוצר מבוקש, ועוד כהנה וכהנה. לכשנשאל כל אחד מהם "מה היה הרגע שבו החלטת לעשות את הצעד הראשון", כל אחד מהם יענה תשובה אחרת. **תשובתו** של נשוא סיפורנו, מתחילה בסדק שבקיר בקתה ישנה.

**לילה** קר מאד ירד על הכפר. הגשם הרווה זה שבועות את פני האדמה, אשר הפכה לעיסת בוץ, ודומה היה כי הבקתה הדלה משייטת בבריכה גדולה, כתיבת נח בשעתו. ערפל סמיך נח על בתי הכפר מתחילת השבוע, צופן בחובו הבטחה לעוד ימים של גשם עז וקור צורב. הירח לא נראה, הכוכבים גם כן לא נצפו, ובבקתה הנושנה שרר חושך מוחלט. עיניהם הבורקות של ילדיו הקטנים דמנו לגחליליות נואשות. הם התחפרו בערימות הסמרטוטים, חלמו על פת לחם וייחלו לקרן שמש שתבליח עם בוקר על גופם מזה הרעב.

**הוריו** הורישו לו בקתה זו, על חוריה סדקיה, שבריה ותלאותיה, רוח צפונית נשבה במרחבים הריקים מאדם. אותו רגע, בשעה שקם לתחוב סמרטוט בלה בסדק שמעל מיטת בנו הקטן, לאחר שהרוח שרקה מן הסדק היישר אל מקום משכבו של הזאטוט, גמלה בליבו ההחלטה, כי לא עוד.

**הוא** לא יסף לישון באותו לילה.

שעות ארוכות התהפך על יצועו, אנה יפנה ולאן ילך. **הבוקר** אור, ובהחלטה נחושה הוא יצא את הבית, מלווה בברכת רעייתו ובאיחולי בניו ובנותיו. הגשם

דף ו/ב דאמר עולה חבריא מדכן בגלילא

### עד מתי היה מצוי אפר פרה בידי עם ישראל?

הגמרא מתעתדת באופן נדיר את הדורות הראשונים שלאחר חורבן הבית, סוף תקופת התנאים, אשר היו מקפידים ביותר על זהירות מפני מגע עם טומאה לסוגיה, טומאת מת, טומאת שרץ ועוד, כדי שלא יהיו מנועים מאכילת תרומה, אשר אין לאכול אותה בטומאה. כחלק מהנהגות הזהירות מפני הטומאה, הם נהגו לאכול בטהרה אף את מאכלי החולין, והגמרא מוסיפה, כי בגליל היו נזהרים שהחולין יהיו ראויים לבית המקדש, היינו: שמנם ויינם היה ראוי להנסך על גבי המזבח, כל זאת מתוך תקווה, שיבנה בית המקדש בימיהם ומיד תהא בידם אפשרות להשתמש ביין ובשמן לניסוך על גבי המזבח.

כידוע, הנטמא בטומאת מת אינו נטהר, כי אם לאחר שמזים עליו מי אפר פרה אדומה. מאחר שצדיקי אורת הדור הקפידו על טהרה, הרי זו הוכחה לכך שהיה מצוי בידיהם אפר פרה אדומה, מן הפרה האדומה האחרונה שנשחטה ונשרפה, כדין פרה אדומה, לפני חורבן הבית.

בעל "משנה למלך" (הלכות אבל פרק ג' הלכה א') כותב, כי גם האמוראים, שנים רבות לאחר מכן, החזיקו אפר פרה אדומה ברשותם. הוא מוסיף עדות מעניינת ביותר: "וזכורני שראיתי במקום אחד שכשגלו לבבל הוליכו עמם אפר פרה". גם הר"ש (משנה חלה פרק ד', משנה ח') מספר, כי בימי האמוראים אכלו תרומה טהורה, מפני שהיה ברשותם אפר פרה להטהר מטומאת המתים.

**הקפדת טהרה בימים שבין ראש השנה ליום כיפור:** המהר"ץ חיות (חגיגה כב) משתמש במידע זה, כדי ליישב סתירה מפורשת ב"טור". בהלכות ראש השנה (סימן תר"ג) ה"טור" מביא בשם הירושלמי, כי רב חייא אמר לרב, שראוי להקפיד על אכילת חולין בטהרה במשך השנה, ולכל הפחות יש להקפיד על כך שבעה ימים בשנה. ה"טור" מבאר בשם אביו הרא"ש, כי שבעה ימים אלו, הם שבעת הימים שבין ראש השנה לבין יום הכיפורים. והנה, בהלכות יום כיפור (סימן תר"ו) ה"טור" מביא בשם אביו, כי אין להורות הלכה כרבינו סעדיה גאון, אשר הורה לברך על הטבילה במקווה בערב יום כיפור, מפני שכולנו טמאי מתים, ואין בידינו אפר פרה כדי להטהר את עצמנו, ולפיכך, אין לברך על טהרה שאיננה.

אם אכן כן, תמהים מפרשי הטור, הלמאי הטור אינו מעיר על דברי הירושלמי שיש להקפיד על אכילת חולין בטהרה - טהרה זו כיצד? אין זאת, אומר המהר"ץ חיות, אלא שבימי הגאונים כבר לא נותר אפר פרה אדומה, ולפיכך הרא"ש תמה מדוע הוא פסק כי יש לברך על הטבילה. אולם, בתקופת הירושלמי היה אפר פרה, ולפיכך רבי חייא הורה לנהוג בטהרה.

**הזאת אפר פרה על ידי אליהו הנביא:** נסיים בדבריו הקדושים והמופלאים עד למאד של החיד"א ("מדבר קדמות" מערכת א' אות כ"ו). לאחר שהוא כותב, כי גם לדעתו לאמוראים היה אפר פרה אדומה הוא מוסיף: "ואני בעניותי פשיטא לי, דרבינו האר"י זצ"ל, היה נטהר באפר פרה על ידי אליהו זכור לטוב, ואז נחה עליו רוח הקודש להפליא. וגם כי לא מצאתי רמז מזה, ולא

### עילוי נשמת

מרת **רבקה גרטלר** ע"ה

ב"ר ישראל ז"ל נלב"ע י' בסיון תשס"ח

#### תנצב"ה

הנוצחה ע"י המשפחה שיחיו

### עילוי נשמת

הר"ר **יהודה אריה פודהורצר** ז"ל

ב"ר ישראל אברהם הי"ד נלב"ע חג השבועות תשס"ד

#### תנצב"ה

הנוצחה ע"י ידידינו בני המשפחה שיחיו



שמעתי, ליבי אומר לי שהרב ז"ל היה מעלים הדבר העלם נמרץ, לרוב ענוותנותו! הוא מאריך לבאר, כי חידושי הנשגבים בתורת הסוד של האריז"ל, לא יתכנו ללא טהרה מוחלטת זו.

דף ו/ב ובאת ושאלה את רבן גמליאל ואמר לה כולן טמאות  
**מורה הוראה, רשאי לפסוק הלכות לעצמו?**

איש מישאל כי תתעורר בביתו שאלה הלכתית, פונה לרב תלמיד חכם, מורה הוראה מוסמך, אשר מכריע את השאלה אם להיתר אם לאיסור, אם לטהרה אם לטומאה. נידון נרחב קיים בפוסקים, האם וכיצד הרב רשאי להכריע בשאלות המתעוררות בביתו הוא. האם כפי שהוא מורה לאחרים הוא רשאי להורות לעצמו, או שמא עליו להחמיר על עצמו, שמא יורה שלא כדין, ועליו לפנות לחכם אחר בשאלתו.

אחת הראיות המעניינות לנידון זה הובאה מן הגמרא, המספרת על שפחתו של רבן גמליאל, אשר עסקה בחביות של יין תרומה, ולאחר מכן התעוררה שאלה של טומאה לגבי השפחה ולגבי אחת מחביות היין שעסקה בה, אם טמאה היא אם לאו, ורבן גמליאל בעצמו דן בדבר ולא פסל את עצמו מלדון בעניין. הרי לנו, כי החכם רשאי להורות הלכה לעצמו (שו"ת מהר"ח אור זרוע סימן צ"א). אכן, זו היא דעתם של פוסקים רבים (ראה תוספות לקמן כ/ב ד"ה "כל", ובבכורות לא/א ד"ה "דהא", ע"פ ערוכי סג/א צורבא מרבנן חזי לנפשיה; קונטרס אחרון לשו"ע הרב יו"ד סימן יח ס"ק י) הסוברים, כי החכם רשאי להורות הלכה לעצמו, למעט הלכות נגעים, הלכות בכורות והלכות נדרים, שבהם אינו רשאי להתיר לעצמו (משנה נגעים פרק ב' משנה ה'). נדרים, שנאמר "לא יחל דברו" - הוא אינו מיחל אבל אחרים מוחלים לו". נגעים, שנאמר "כל ריב וכל נגע" - מה עניין ריבים אצל נגעים... מה ריבים שלא בקרובים, אף נגעים שלא בקרובים. בכורות, חכמים תקנו שיתירו את הבכור על פי בית דין או על פי מומחה בלבד (שו"ת הרא"ם סימן ע', ועיין מהר"ח אור"ז שם).

לדעת חלק מן הפוסקים, היתר זה אינו גורף והוא מתייחס אך ורק לספק שהתעורר. ברם, כאשר היתה חזקת איסור כי דבר מה אסור, הוא אינו רשאי להכריע להתירו. הרמ"א (יו"ד סימן י"ח סעיף י"ח) כותב, כי "נהגו בקצת מקומות שאין אדם שוחט ובודק לעצמו, אלא אותן הממונים על הקהל", כדי שהשוחט לא יאלץ להכריע לעצמו. מדברי הרמ"א - "נהגו במקצת מקומות", משמע, כי מעיקר הדין אין כל מניעה שהשוחט יורה דין לעצמו, אך הט"ז חולק וסובר (על פי הר"ש, עיי"ש), כי לא בכל מקרה הדבר כן, וכאשר דבר היה מוחזק באיסור והתעוררה שאלה אם הפך להיתר, וכגון, התרנגול השחוט היה עד עתה אסור באכילה, ועתה התעוררה שאלה אם מותר לאוכלו בגין השחיטה, בעל התרנגול אינו רשאי להכריע בעצמו (ראה עוד "תבואות שור" סימן י"ח ס"ק ל"ט"; "חכמת אדם" כלל א, וכלל ק"ט סעיף ו', "פרי מגדים" בסדר הנהגת השואל אות ד').

**הכרעות הלכתיות כבדות משקל:** דעת הט"ז וסיעתו נלמדה על ידי פוסקים רבים, ורובם חולקים על דעתו (עיין "שיעורי שבט הלוי" סימן קפ"ח סעיף ב'), אך גם הסוברים כמותו מפרשים את דבריו, כי הוא אינו מגביל אדם להורות לעצמו הלכה כי אם במקרה שהוחזק איסור, והשאלה המתעוררת דורשת הכרעה מעמיקה על ידי השוואת נושאים שונים ולימוד מהם למקרה הנדון. אולם, אם השאלה כבר נידונה בפוסקים והוכרעה על ידם, אין כל מניעה שהחכם יורה על פי פסיקתם ("חוט שני", שיעורי הגר"נ קרליץ שליט"א שם, ועיין שו"ת "יביע אומר" חלק ו' יו"ד סימן י"ח בסוף התשובה).

**השוחט אוכל, אחרים אינם אוכלים:** "שולחן ערוך הרב" (שם) מוסיף ומחדש, כי אין כל ספק שהשוחט בעצמו רשאי לאכול על פי מראה עיניו, לאחר שהוא בטוח כי התרנגול כשר לאכילה, ואילו כוונת הט"ז היא, כי אנשים אחרים אינם רשאים לאכול מתרנגול זה שהשוחט התכוון לאוכלו, משום שהם אינם יכולים להיות בטוחים שלא השתרבבה נימת אנוכיות להכרעתו שהתרנגול כשר. ראוי לציין את דברי "המאירי" (נדה כ/ב, חולין מד/ב), כי כאשר החכם מכריע בשאלה הנוגעת לו ולביתו, הרי "שאם נולד בה ספק ויש לו צדדים להיתר ולאיסור, ראוי לו להיות נוטה לאיסור ושלא לחוס על ממון עצמו. ואם שימש תלמידי חכמים הרבה עד שאפשר לו להודיע ההיתר לכל בבירור, עד שלא ישאר עליו שום חשד, הרי זה רשאי להתיר בלי פקפוק, אף על פי שאחרים פקפקו בה, ועליו נאמר, יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך".

דף יג/א דבי כנישתא דשף ויתבי בנהרדעא... ואיבעית אימא ביעותא דשכינה  
**בית הכנסת "דשף ויתבי", ייחודיותו ומעמדו הקדוש**

מרן רבי יוסף קארו כתב את ספרו "שולחן ערוך" כספר הלכות לכל איש מישראל. לפיכך, לא רבים הם המקומות שבהם הוא כותב כי "יש להסתפק". אחת ההלכות הבודדות אשר בהן הוא מסתפק כיצד יש לנהוג, נוגעת להלכות בית הכנסת (או"ח סימן קנ"א סעיף י"ב), שם הוא כותב, כי יש להסתפק אם מותר להשתמש בגג בית הכנסת לצורך תשישי חולין. ספק זה נולד כבר בבית מדרשם של הראשונים, "מרדכי" (שבת פרק א') והמהר"ק (שו"ת בשורש קס"א), אשר דנו, אם קדושת בית הכנסת, שהוא בית מקדש מעט, מתפשטת אל גגו, כשם שקדושת ההיכל שבבית המקדש אפפה גם את גגו ואת עליותיו, או שמא דינו של בית הכנסת כדין העזרה שבבית המקדש, שהיא

לא פסק. הרוח לא חדלה. בנעלים מטולאות הוא בוסס את דרכו, חפר את פסיעותיו במאמץ. זה מכבר חדל לספור את הימים ואת הלילות. בלילה היה מצטנף בגומחה כלשהי, וביום המשיך בדרכו ביתר שאת. אש ההצלחה בערה בקרבו. הוא חייב להצליח. מעט מזון והרבה תקווה הזינו את גופו. הוא היה מוכן לעשות הכל כדי להצליח.

**שמט** נעימה האירה לו פנים בשעה שסנכס אל העיר הגדולה. **לפני** הכל, טרם יצליח, הוא הרגיש חובה ללגום כוס תה חם. פרקי אצבעותיו הלבנות ועורו הצפוד, ערגו להתרפק על כוס זכוכית המכילה משקה רותח. מאן דהוא הפנה אותו לבית הכנסת אורחים, אשר המה מפה לפה עקב מזוג האוויר הסוער שפינה את מקומו זה עתה, והוא התרווח בפינת בית התמחוץ, לוגם בהנאה את כוס החמין.

**ליל** חלומות נעימים חלף עליו. **עם** בוקר, הוא מצא לו ידיד חדש. קבץ וותיק, בא בימים, אשר ידע את מבואות העיר, משעוליה, מנהגיה, ויתרו מכל - שמחותיה. "בשבוע הבא", שח על אזנו ידיו מדש, "הגביר של העיר עורך חתונה לבתו, והיום, ממש היום, הוא עורך סעודת עניים. לא, אל תדאג, הסעודה היא של עשירים, עבור העניים. אני יודע שאתה טרוד מאד בעסקיך, אבל תמתין עוד יום אחד, תאכל שלשה, אחר כך תנסה להגשים את חלומותיך". **לקראת** ערב החלה נהירה רבת אל האולם הגדול. אנשים לבושים בלויי סחבות, ראשי משפחות על טפס ונשיהם, לעיתים שני דורות ואף שלושה דורות, שירכו רגליהם אל המשתה שנתרך לכבודם. מידועניו הספיק לשכוח מעט ממטרתו, תיאוריו המפורטים של ידיו החדש על הטוב המצפה להם, השכיחו ממנו לרגע קט את משימתו הגדולה - להצליח.

**שנים** עשר תנורי ענק בערו באולם והפיצו חום נעים. הנוכחים הסירו מעליהם את מעיליהם, התיישבו בניחותא ליד השולחנות, או אז הכתה כברק הידיעה המרעישה במידוענו. מאן דהוא חמד להם לצון! השולחנות ריקים לחלוטין! מפות לבנות, ארבעות כסגל, היו פרוסות על השולחנות, צלחות, כוסות מזלגות וסכנינים, ותו לא! **חיש** מהר התמלא האולם, שורות ארוכות של עניים, אלפי איש רעבים, ישבו על כסאותיהם בסדר מופתי, ליד שולחנות ריקים.

**הוא** המתין בדריכות לבאות. **לפתע**, ניכרה המולה סביב פתח האולם. אנשים עטויי ארשת חשיבות התרוצצו הנה והנה, הלוך ושוב, האחד רץ אחרי השני וחזרו חלילה, וכאשר הם נחו מהתרגשותם, נפתחו דלתות האולם לרווחה, והגביר נכנס פנימה. חיוך רחב על פניו, מעיל שחור כעורב עוטה על גופו, וצעיף פרווה בהיר עוטף את גרונו ומשתפל אל כרסו. לרגעים מספר שרר שקט מוחלט. עיני הכל הופנו אל מטיבים ואיש סדם, ובבת אחת האולם רעם בקריאות "מזל טוב, מזל טוב".

**מידועני** הצטרף לברכות הנלבבות, והתבונן בגביר בתשומת לב. הלה הושיט את ידו לכיס מעילו, בלף פעמון זעיר ממעמקיו, והשמיע צלצל ענוג ברד בפעמונו המוזהב. חיש מהר נחלצו מלצרים זריזים מכל עבר, וערמו לחמניות טריות על השולחנות. שבע רצון מן המתרחש, הניף הגביר את פעמונו שפע ועוד פעם, ולקול שני צלצולים ענוגים, ריחפו מלצרים משולחן לשולחן, נושאים בידיהם ששה סוגי טבבים. שלושה צלצולים. ניחוח נפלא של דגים מטוגנים מילא את האולם. ארבעה צלצולים. ריח משכר מן ענפות צלויים ואווזים אפויים הכה בנחיריו של מידוענו. הוא אכל עד שבעה, ונפשו משתוממת עליו. הוא ניסה לשאול את ידיו החדש, לתמוה באזניו, אך הלה לא הביט לעברו; בלא להסיר את עיניו מצלחתו, הורה באצבעו על פיו ועל מנת העוף והמשיך במלאכתו. חמשה צלצולים. יינות מסוגים שונים הונחו לפני המטובים. לקול "לחיים" רועם, נשמעו ששה צלצולים. מיני מאפה, מגדנות, ממתקים בשלל צורות, נערמו לפני האורחים אשר כבר לא היו מסוגלים לחשוב על צורתו של דבר מאכל.

**נתום** הנשף, התיישב הגביר על במה מוגבהת במרכז האולם ושלישו הכריז, כי הגביר נכון למלא כל משאלה של כל עני הנוכח באולם. כל אחד מן הנוכחים, רשאי לבקש מן הגביר חפץ מן החפצים הנמצאים באולם. **הקטטות** על התור עלו עד לב השמים. הראשון חחר בגביע הכסף הגדול של הגביר. הלה העניקו לו בחפץ לב. השני ביקש מערכת כלים מפוארת. נענה. השלישי



היתה קדושה אך לא גגותיה ועליותיה.

הגמרא מספרת, כי כאשר שמואל ותלמידו רב יהודה עלו על גג בית הכנסת "דשף ויטיב" שבנהרדעא, הם שוחחו ביניהם, ומתוך דברי שמואל עלה, כי במקום שבו הם שוהים אל להם לחשוש מפני הרהור בעבירה, שכן, האימה והפחד האופפים את השוהים במקום, מרחיקים מהם מחשבות מסוג זה, בין היתר בשל "ביעתותא דשכינה" - פחד השכינה - השורה במקום. האם ממקרה זה ניתן להכריע את ספקו של "שולחן ערוך" ולטעון, כי גגות בתי הכנסת קדושים המה? כאשר נתודע למיוחדותו של בית כנסת זה, ניווכח כי הדבר קשה, כמעט בלתי אפשרי.

**בית כנסת מירושלים:** בית הכנסת "דשף ויטיב", כך כונה בית הכנסת שבו אנו עוסקים. רש"י (ד"ה "דשף ויטיב") מפרש: "שם מקום המובלע במלכות נהרדעא". ברם, ממקומות אחרים בתלמוד בהם מוזכר בית הכנסת "דשף ויטיב", מבואר כי לא היה זה בית כנסת רגיל כלל ועיקר. במסכת מגילה (כט/א) נאמר, כי מקום השראת השכינה בבבל, התייחד דווקא לבית כנסת זה, קולה של השכינה נשמע בו ומלאכי השרת סבבוהו. רש"י (שם, ראש השנה כד/ב ועבודה זרה מג/ב) מביא פירוש, כי כאשר יכניח מלך יהודה גלה מארץ ישראל לבבל, הוא הביא עמו מאבני ירושלים ומעפרה, ובנה בהם בית כנסת זה. שמו "שף ויטיב" בא לו על שם, שכביכול, בית הכנסת "שף", קפץ, מירושלים, ו"יטיב", התיישב, בבבל. מעשה זה של יכניה היה המשך לפרידתו הנרגשת מבית המקדש קודם צאתו לגלות, כמתואר במסכת מדות (לה/ב).

מפליא לגלות, כי בעוד ברש"י הנזכר נאמר, כי בית הכנסת נבנה מאבני ירושלים, הרי שבספר "הערוך" (ערוך שף) ובתשובות הגאונים (שע"ת סימן ע"א) נאמר, כי בית הכנסת נבנה מאבני בית המקדש! [ועיין שו"ת "חתם סופר" י"ד סימן רס"ד כתב שעל כרחק נתחללה קדושתו על ידי הכיבוש והחורבן, שאם לא כן יש איסור מעילה בדבר].

עתה, לאחר שנכחנו בקדושתו המיוחדת של בית הכנסת "דשף ויטיב", ייקל להבין הלמאי הראשונים וה"שולחן ערוך" לא שאבו הכרעה מן הגמרא, שהרי בית כנסת קדוש באופן נעלה ונשגב היה זה. אכן, המהרש"א (ביחודשי אגדות) כותב כי בבית מקדש מעט זה נמנעו הרהורי עבירה בשל ייחודיותו, ואת קדושתו הוא מגדיר, "כמו במקדש"! בנה ביתך כבתחילה.

דף יג/ב קשין גרים לישראל כספחת

## ועל גרי הצדק ועלינו

מצווה מן התורה לאהוב את הגר, "ואהבתם את הגר כי גרים הייתם בארץ מצרים" (דברים י/יט), "שכל הנכנס תחת כנפי השכינה, אנו מצווים על אהבתו בשתי מצוות עשה, אחת מפני שהוא בכלל רעים" - ישראל - "ואחת מפני שהוא גר" (רמב"ם הלכות דעות פרק ו' הלכה ד'). "שמפני שנכנס בתורתנו הוסיף השי"ת אהבה על אהבתו וייחד לו מצוה נוספת" (ספר המצוות להרמב"ם מ"ע ר"ז, ועי' החינוך מצוה תל"א). הראשונים מוסיפים ומאריכים בכך שהתורה הוסיפה בחיוב אהבת הגר, יתר על חיוב כיבוד אב ואם (תשובות הרמב"ם הוצ' פריימן סימן שס"ט תשובתו לר' עובדיה גר צדק, ע"ש בארוכה), זאת, מלבד החובה להתייחס אליו כאל יהודי מבטן ומלידה ולא להפלותו לרעה במאומה (פי' הר"י פרלא לסה"מ צ"ל רס"ג עשה פ"ב בדעת רס"ג ובעל אזהרות אתה הנחלת, ע"ש בארוכה).

**גלגולה של נשמת הגר:** רבותינו הראשונים מתייחסים גם לחלק הנסתר, הנגלה ליודעי ח"ן, וכותבים, כי נשמתו של גר הצדק היתה מיועדת להיוולד בגוף של יהודי, וסיבות צדדיות גרמו לכך שהתגלגלה בנכרי. בתשובות המיוחסות לבעלי התוספות (שו"ת בעלי התוספות נספח א' סעיף 19) הם כותבים זאת לגבי הגמרא האומרת, כי "אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף": "מורי חמי זצ"ל אמר בשם הר"י חסיד זצ"ל, פירוש: חדר יש ברקיע וגוף שמו וכל הנשמות העתידות לינתן בבני אדם בתוכו, ומלאך הממונה... לוקח מן החדר ומשים במעי אשה. ולפעמים... ולפעמים משים נשמה שראויה להיות יהודי במעי גויה, ואותו נעשה גר".

כעת, נתבונן במשפט נוסף המובא בגמרא וננסה להבינו. "קשין גרים לישראל כספחת". רש"י מסביר, כי מאחר שפעמים שיש מגרי הצדק שאינם בקיאים במצוות בתחילת דרכם, עלולה לבוא פורענות על ידם, וכמו כן, ישראל עלולים ללמוד ממעשיהם עד אשר יספיקו ללמוד את המצוות לאשורן. יש מי שפירש, אומר רש"י, כי הגרים קשים לישראל, מפני ש"כל ישראל ערביין זה לזה", היינו: כל יהודי נושא על כתפיו אחריות למעשיו של רעהו היהודי, כאשר יש בידו למנוע את מעשה

לעילוי נשמת  
הרב **בנימין נפחא ז"ל**  
ב"ר משה ז"ל  
נלב"ע י' בסיון תשמ"ח  
תנצב"ה

לעילוי נשמת  
הר"ר **אברהם לוינ ז"ל**  
ב"ר זימל ז"ל נלב"ע י' בסיון תשל"ח  
תנצב"ה  
הונצח ע"י ידידו  
ר' יצחק רפפורט ומשפחתו שיחיו

חמד את חפתי הזהב של הגביר. בלבו של מיודענו כבר גמלה ההחלטה מה יטול עמו, אך חורון עז כיסה את פניו, שמא ואולי אחד מן העומדים בתור לפניו יקדימו, ובכלל, מי ערב לו שהגביר יאות לבקשתו. הוא מלמל בלשונו פסוקי תהילים, מזמורים, סגולות וישועות, ובקשתו התקבלה. איש לא ביקש את שלו, הוא קירב את פיו בהתרגשות גוברת והולכת לאפרכסתו האדומה של הגביר, "אני רוצה את הפעמון שלך". את אשר יגור בא.

- **את הפעמון?** מה תעשה איתו?  
**הוא לא וויתר.**  
- **כן את מיודענו,** אדוניי?  
**הגביר** הניח את ידו על לוח ליבו.  
- **צדיקל** תחשוב פעמיים, אולי תקח את עטי המוכספת?  
**עתה** ידע מיודענו, כי נגע בנקודה האמיתית.  
- **אדוני!** הבטחת שכל אחד יטול את מה שהוא רוצה?  
- **אכן** כן, חביבי, לטובתך דורש אני, טול דבר-מה בעל ערך?

**חושיו** המחודדים אמרו לו, כי אם ימשיך ללחוץ על הגביר, הוא ייעתר לו.  
**כך** אכן אירע. לאחר דין ודברים ממושך, לעיני מאות סקרנים, הפעמון עבר ממשכנו הבטוח במעיל הפרווה, אל קפל חביו בסמרטוטיו של מיודענו.  
**הוא** לא נפרד לשלום מידידו החדש. דרכו אצה רצה לו, לפני שהגביר יתחרט, או ברנשים מבין הקהל יחמדו את אוצרו הבלום.

**כעבור** שבועיים ימים, הוא שב והופיע בפתח בקתתו הדלה, אושר עילאי מציף את פניו, ולאחר ברכת שלום חטופה לבני משפחתו, התיישב אל השולחן מעשה גביר.  
- **פירסו** על השולחן את מפת השבת.  
- **אבא?**

- **יקירי,** מה שהיה הוא לא מה שיהיה. אנא, את מפת השבת.  
**מהלכים** על בהונותיהם מתחו שני ילדים רזים את המפה הנקייה, אשר תקופה ארוכה לא היתה זקוקה לכיבוס.

- **הניחו** צלחות, כוסות ומזלגות.  
- **מה** קרה לך מוטל, נזעקה רעייתו. אין לנו אפילו קליפה של בצל.

- **אם** אינכם רוצים להצטרף, יהי כך. אני מתחיל לאכול **כוסות** הנוחן, צלחות הגושן, ובני הבית תלו בראש משפחתם הצהלה מבט של תקווה מהול בפחד מסתורי.  
**בדחילו** ורחימו שלף מוטל את הפעמון, ליטף אותו, חיבק אותו, עצם את עיניו והנידו פעם אחת. כמו הגביר. הוא ענוג מילא את הבקתה.

**אט** אט הוא פקח את עיניו, דימה צלליות אצות רצות למלא את מבוקשו. עיניו היו פקוחות לרווחה, ומאומה לא אירע. הוא קם ממקומו, הן הגביר עמד בשעה שהניפו, וחיקה את תנועותיו של הגביר.  
**הוא** עבר חליפות מצלצול אחד לשני צלצולים, לארבעה, לעשרה; שיתחילו ישר מהעוגות, לא איכפת לו, עשרים, שלושים... בני ביתו חרדו לנפשו, והוא הניד את הפעמון האומלל, חבט בענבלו, קישקש בידידתו, שמא וואלי.  
**הקול** קול פעמון, אך הידיים די עני ואביון.

★ ★ ★

**יהודים יקרים.**  
**בעוד** תשעה שבועות, יהדהד קול גדול מקצה העולם ועד קצהו: "סיום הש"ס, ותחילת המחזור החדש של הדף היומי". האם מי מאיתנו מוכן ליטול על עצמו את האחריות לכך שיהיו יהודים אשר ישמעו את קול הפעמון, יכספו לצליליו, יערגו לקולו, אך לא יהא להם מה להניח על השולחן? איש לא יסמור להם שיעור דף היומי? בבית הכנסת שלהם לא הוקם שיעור דף היומי? **היום** הזה, עכשיו, זה הזמן לחולל את השינוי, להביא את המהפך ולהרעיד את האדמה.  
**ימים** אלו ראויים המה לעודד יהודים נוספים להצטרף למעגלי הדף היומי.

### בידינו הדבר!

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 3446 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך



מסכת נדה דף ח' יום שלישי ח' בסיון

תרגול בבית הדין

בביתא מובאת עדות הלכתית שאמר רבי יהודה בן בבא לפני הסנהדרין הגדולה שבלשכת הגזית, ביום שבו מנו לנשיא את רבי אלעזר בן עזריה. בין הדברים הוא העיד שתי הלכות: א. בית דין סקלו תרגול שהרג תינוק. ב. בבית המקדש נסכו על המזבח יין בן ארבעים יום. מה מיוחד בהלכות אלו?

ובכן, בתורה הקדושה נאמר ששור שנגח אדם והרגו, דינו סקילה. רבי יהודה בן בבא העיד כי כך הדין ביתר בעלי החיים שהרגו אדם, והתורה כתבה "שור" מפני שמקרה זה הוא המצוי ביותר. לגבי יין נסכים חדש רבי יהודה בן בבא, את ההלכה הבאה. התורה מצוה להביא לנסכים יין שהוא "שכר", יין שאפשר להשתכר ממנו. העיד, אפוא, רבי יהודה בן בבא, שבבית המקדש נסכו יין שהיה בן ארבעים יום, כדי ללמד שמארבעים יום ואילך היין כבר משכר.

למנוי גליון לילדים חייג: 1700-500-151 חודש היכרות חינם

העבירה, ואם לא עשה כן, הרי הוא נתפס בעונו, אף כי אין עונשו חמור כעונשו של החוטא [לבד משבועה, שנאמר בה "לא ינקה" ועבירות חמורות. עיין תוספות שבועות לט/א ד"ה "שנאמר"]. מעתה, הצטרפותם של גרים לישראל, מוסיפה מטלה כבדה על היהודים, לשמור גם על המצטרפים החדשים, ואם אינם עושים כן, חטא ועוון בא עליהם. אולם, רש"י דוחה פירוש זה על הסף, משום שלדעתו, רק זרע אברהם יצחק ויעקב קיבלו על עצמם ערבות הדדית, אך בערבות זו לא נכללו הגרים אשר יצטרפו לעם ישראל במהלך השנים! [ועיי"ש שהוכיח כן מסוטה לז/ב].

**יהודי ערב לגר, הגר אינו ערב ליהודי:** המהרי"ט (קידושין ע/ב) חולק על כך למחצה, לאחר שהוא מוכיח (משבועות לט/א ומדרש בפרשת ניצבים), כי גם הגרים בכלל ערבות, ואף סברה יש בדבר, שהרי חיוב הערבות נובע מן החובה המוטלת על כל יהודי למחות בחבירו העומד לעשות עבירה, ואין כל סיבה שיהודי לא יהא ערב לגר צדק. אולם, הוא טוען, כי היהודי ערב כלפי גר הצדק, ואילו גר הצדק אינו ערב כלפי היהודי! שכן, גר הצדק אינו מסוגל למחות, זה עתה הצטרף לאומה חדשה, מנהגים חדשים, הלכות חדשות, הוא אינו מהין למחות באחרים, אי אפשר להטיל עליו זאת [ועיי"ש שביאר לפי"ז את הפסוקים בפרשת ניצבים שמהם חז"ל דרשו שנעשו ערבים זה לזה].

היו שרצו לומר, כי מנידון זה נובעת ההשלכה הבא. כידוע, במצוות מסוימות יהודי יכול להוציא את חבירו ידי חובה. הנה, בליל שבת ראש המשפחה מקדש על היין, גם אם כבר שמע קידוש במקום אחר, וכל בני הבית יוצאים ידי חובה בברכת הקידוש, זאת, מדין "כל ישראל ערבים זה לזה". כלומר, מאחר שכל יהודי ערב לקיום המצוות של חבירו, הרי הוא כערב לחוב הפורע את חובו של הלווה. מעתה, כאשר נתבקש להכריע אם בכוחו של גר צדק להוציא אחרים ידי חובת מצווה, כגון, לגשת לפני העמוד כשליח ציבור וכדומה, נמצא, כי אם אינו ערב לאחיו היהודים, גם אינו יכול להוציאם ידי חובה! (עיין "דגול מרובה" סימן רע"ג שדן לגבי נשים, וציין את דברי התוספות לגבי גר. ועיי"ש בהגהות רע"א).

ברם, הפוסקים הדנים בנושא כותבים, כי להלכה הדברים אינם נכונים, כמוכח במשנה (ביכורים פרק א' משנה ד') ובהלכה ("שולחן ערוך" א"ח סימן נ"ג סעיף י"ט), שגר צדק יוצא ידי חובת המצוות על ידי אחרים, וגם מוציא אחרים ידי חובה (עיין "פרי מגדים" - פתיחה כוללת חלק שלישי אות כ"ט, שו"ת "מנחת יצחק" חלק ג' סימן נ"ד אות כ', ועוד).

בספר הערות משיעורי הגרי"ש אלישיב שליט"א מבאר, כי אין כוונת רש"י והמהרי"ט לטעון, כי הגרים אינם בכלל ערבות כלל, אלא שחומרת העונש המוטלת עליהם בגין ערבות זו, מופחתת מן העונש המוטל על יהודי שהיה בידו למנוע עבירה, שהרי גרים הם. ברם, מאחר שהם בכלל הערבות ההדדית, אין כל עילה לכך שלא ייצאו ידי חובה מאחרים וכמו כן יוציאו אחרים ידי חובה.

בולטון | ג'מאציאל



# הכנס למגידי השיעורים

התכנית החדשה "לומדים בשלמות"  
 מלגת הצטרפות למגידי שיעורים - 1,000 ₪  
 לפרטים: 03-7659632